

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON:

TIL VA MADANIYAT

ADABIYOTSHUNOSLIK

2025 Vol. 2 (2)

www.literature.tsuull.uz

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Nurboy Jabborov
Bahodir Karimov

Mas'ul kotib: Sohiba Madirimova

Tahrir kengashi

Nusratulla Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova, Abdulla Ulug'ov, Dilnavoz Yusupova, Islom Yoqubov, Qo'ldosh Pardayev, Umida Rasulova, Akrom Dehqonov, Olim To'laboyev, Tozagul Matyoqubova, Shermuhammad Amonov, Shahlo Hojiyeva, Orzigul Hamroyeva, Ilyos Ismoilov, Sohiba Umarova, Gulbahor Ashurova, Ilhom Sayitqulov, Gulzoda Soatova, Dildora Rahmonova, Zilola Shukurova, Furqat To'xtamurodov, Sarvinoz Rasulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“Adabiyotshunoslik” – “O'zbekiston: til va madaniyat” jurnalining adabiyotshunoslik yo'nalishidagi seriyasi bo'lib, yilda to'rt marta nashr etiladi.

Jurnalning **“Adabiyotshunoslik”** seriyasida o'zbek va jahon adabiyoti tarixi, xalq og'zaki ijodi, adabiyot nazariyasi, o'zbek mumtoz adabiyotining qo'lyozma manbalari va matnshunoslik muammolari, jadidchilik va jadid adabiyoti, zamonaviy adabiy jarayon, adabiy tanqid hamda qiyosiy adabiyotshunoslik yo'nalishidagi eng yangi tadqiqotlar e'lon qilinadi. O'zbek va jahon adabiyotshunosligi erishgan so'nggi yutuqlari aks etgan ilmiy maqolalarni nashr etishga alohida diqqat qaratiladi. Maqolalarning ilmiy saviyasi va tahliliy quvvati yuqori bo'lishiga e'tibor beriladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasida O'zbekiston va xorijiy davlatlarning e'tirof etilgan atoqli olimlari, oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari, doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar hamda magistrantlarning ilmiy maqolalari nashr etiladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasi 2022-yil yanvar oyidan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: adabiyotshunoslik2022@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

www.literature.tsuull.uz

MUNDARIJA

MUMTOZ ADABIYOT TARIXI

Iqboloy Adizova

Millatni uyg'otuvchi kuch5

Shermuhammad Amonov

Ahmad Tabibiyning mustazod she'rlarga bog'langan taxmislari 20

Furqat To'xtamuratov

Muhsiniy she'riyatida qo'llangan ma'naviy san'atlarning ijodkor g'oyaviy niyatini ochishdagi o'rni38

Hulkar Sulaymonova

"Rasailu-l-Xorazmiy" asarining qo'lyozma nusxalari geografiyasi52

Sanobar Muxamedxodjayeva

Alloma Mahmud Zamaxshariy va uning ijodiy faoliyati64

Aziza Muratova

Alisher Navoiy ijodida Yusuf (a.s.) obrazi75

Aziza Almardonova

Orifona g'azallarda nafs tarbiyasi85

Nargiza Boymuratova

Lutfiy she'riyatida orif obrazi94

Kamola Allanazarova

She'riyatda davr muammolari va ma'rifat talqini105

Nafisa Tuxsanova

Sa'dulla Siyoyevning "Shaybonixon" obrazini yaratishda badiiy mahorat117

Mubina Abbasova

Yangi O'zbekiston boburshunosligi123

ZAMONAVIY ADABIYOT MUAMMOLARI

Abdulla Ulug'ov

Badiiy asarda adabiy qahramon portretining o'rni va ahamiyati132

Islomjon Yoqubov

“Jaloliddin Manguberdi” dramasi badiiy jozibasini208

Umida Rasulova

Hikmatlarda odam va olam konsepsiyasi221

Tozagul Matyoqubova

Fikr va tuygʻuni yagona rakursda uygʻunlashtirgan shoir230

Sarvinoz Rasulova

Tohir Malik asarlarida qatagʻon qurbonlari taqdirining aks etishi241

Matluba Norbaboyeva

Oʻzbek xalq maqollarida yetimlik motivi talqini251

Usmonova Sharifa

Muhammad Alining “Mangu quyosh” romanida obrazlar xilma-xilligi260

Sarvinoz Rasulova, Madina Bolliyeva

Balladada tuygʻu tasviri270

Oygul Matkurbanova

Qamchibek Kenja hikoyalari ayol obrazi279

Dilovar Nurmurodova

Abdurashid Nurmurodov ijodida urush mavzusining aks etishi291

Shalola Davletova

Borxes ijodining falsafiy talqini300

Maʼrifat Alimqulova

Mamatqul Hazratqulov hayoti va ijodiga chizgilar309

Habiba Ergasheva

Faxriyorning sheʼriy tarjimalari320

Muharram Ibodullayeva

Biografik metodning badiiy asarni oʻrganishdagi imkoniyati ...330

Fikr va tuygʻuni yagona rakursda uygʻunlashtirgan shoir

Tozagul Matyoqubova¹

Abstrakt

Ushbu maqolada akadimek Gʻafur Gʻulom ijodiyoti shaxsiy hayoti bilan bogʻliqlikda oʻrganildi. Bunda ijodkor shaxsi shakllanishida oila, ijtimoiy muhit va davr muhim rol oʻynagani bilan bir qatorda, shoir va nosir siyratini uning badiiy asarlaridagi ruhiy biografiyasidan izlash lozimligi asoslab berildi. Maqolada shoir asarlari uning hayot yoʻli, biografiyasi va davrining ijtimoiy-siyosiy, madaniy-maʼrifiy shart-sharoitlari bilan chambarchas bogʻlab tahlil etildi va muayyan xulosalar chiqarildi. Gʻ.Gʻulom hayotiy faoliyatiga oid dalillarga munosabat bildirish esa biografik maʼlumotlarni yanada toʻldirish va ijodkor poetikasining yangi qiralarini yoritishga imkon berdi.

Kalit soʻzlar. *Ijodkor, fikr, tuygʻu, badiiy mahorat, oʻziga xoslik, biografik metod, obraz, shaxsiy hayot, ruhiy kechinma.*

Kirish

Gʻafur Gʻulom ijodiyoti poetikasini belgilashda adib shaxsiyatiga xos jihatlarning oʻrnini tayin etish, muammo mohiyatiga kompleks yondashish biografik metoddan foydalanishni taqozo etadi. Chunki har bir yozuvchi ijodi oʻz tarjimai holi bilan baʼzan koʻrinmas, ayrim hollarda ochiq-oshkor rishtalar orqali tutashgan boʻladi.

Muayyan soʻz sanʼatkori ijodini talqin etishda uning *“individual taqdiri oʻziga xos kalit vazifasini oʻtaydi”* [1. 56]. Adabiyotshunos I.Yakubov taʼkidlaganiday, *“...biografik metod yozuvchi va badiiy asar juftligiga asoslanadi. Bu metodda muayyan adib shaxsi va qiziqishlari, ijtimoiy-adabiy muhiti, tadqiq qilinayotgan asar yozilgan paytdagi ruhiy-psixologik holati, ijodiga turtki bergan omillar, badiiy matnning yaralish onlari – yozuvchi hayot va ijod tarziga daxldor tarixiy-individual masalalar hamda ijod laboratoriyasiga oid barcha vaziyat-hollar badiiy ijod mohiyatini belgilovchi faktorlar sanaladi”* [8. 145].

¹ Matyoqubova Tozagul Rajapovna – Alisher Navoiy nomidagi ToshDOʻTAU, Oʻzbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.

E-mail: tozagul_matyakubova@mail.ru

ORCID ID: 0000-0002-3063-9871

Iqtibos uchun: Matyoqubova, T. 2025. “Fikr va tuygʻuni yagona rakursda uygʻunlashtirgan shoir”. *Oʻzbekiston: til va madaniyat*. 2(2): 230-240.

Darhaqiqat, chinakam badiiy asar ijodkor shaxs intellekti va san'at hodisasining tabiati bilan bog'liqlikda yuzaga keladi.

Adabiyotshunoslikda biografik metod tamoyillari ishlab chiqilishi va bu metodning badiiy asarlarga tadbqiq etilishi masalasini mutaxassislar fransuz munaqqidi va shoiri Sharl Ogyusten Sent-Byov (1804-1869) nomi bilan bog'lanadi. Adabiyotshunos B.Karimov, to'g'ri ta'kidlaganidek: *"Yozuvchi psixobiografiyasi qaysidir ma'noda uning badiiy asarlaridagi voqea-hodisalar bayoni, yaratgan obrazlari tizimida o'z ifodasini topadi. Bunday individuallik san'at asarining originalligini, o'ziga xos tabiatini namoyon qiladi."* [2. 20].

Umuman, biografik metod shaxs qismatiga real qarashni, muammoni sabab-oqibat munosabatlari negizida kuzatishni taqozo etadi. Chunki badiiy matn – shoir va adibning ko'ngil suvrati. Unda ijodiy niyat, estetik ideal va poetik mahorat aks etadi. Shunday ekan, G'.G'ulom asarlarini kontekstual tahlil qilishda uning shaxsiyati, iqtidor va salohiyatiga xos tabiiylik va biografiyasini o'zi yashab ijod qilgan davr ijtimoiy-madaniy, ma'rifiy-adabiy muhitidan ajratmaslik [6. 74-75] quyidagi masalalarga oydinlik kiritish imkonini beradi:

Shoir poetik tafakkuri shakllanishi va yuksalishiga ta'sir etgan genetik va ijtimoiy omillarni aniqlash;

ijodkor shaxsini inkishof etish orqali asarlariga muallif yuklagan mazmunni oydinlashtirish;

dunyoqarashi va ruhiyat-holatiga kirib borib, asarlarida ifodasini topgan davr muammolariga munosabatini oydinlashtirish;

ayrim asarlari yaratilishiga turtki bo'lgan omillar, obrazlar va syujet chiziqlarining real ildizlari, unda ifodalangan g'oyalar mohiyatini o'rganish;

G'.G'ulom hayotiga oid dalillarga munosabat bildirish, biografik ma'lumotlarni to'liqlashtirish va poetikasining yangi mazmun qiralarini ochish va boshqalar.

Asosiy qism

G'afur G'ulom Toshkentda tug'ilib, shu azim shaharda tahsil oldi, yashadi va ijod qildi. Qomusiy allomalar Tabariy, Istaxriy, Juvayniy, Firdavsiy, Beruniy, Mahmud Qoshg'ariy, Bobur, Mahmud ibn Vali keltirgan ma'lumotlarga ko'ra shahar tarixi ikki mingyillikdan ortiq moziyga tutash bo'lib, Xoja Ahror Valiy, Shayx Umar Bog'istoniy, Abu Bakr Shoshiy, Abu Sulaymon Banokatiy, Hofiz Ko'hakiy kabi ulug' allomalar ham shu maskanda yashab, ijod etishgan. Shu bois Toshkentning har qarich yeri, adir hamda irmoqlari G'.G'ulom uchun g'oyatda aziz va qadrdon edi. Ijodkorning ayrim she'ru hikoyalarida

bu shaharning so'lim tabiat manzaralariga xos go'zallik muhabbat va samimiyat bilan ifoda etilgan. Shoir mehnatkash va sahovatli Toshkent dehqonlarni hamisha tiniq va yorqin ranglarda ko'radi: *"Toshkent paxtakorin ochiq chehrasi. Salor suvlaridek tiniq, yarqiroq"* [14. 214].

Anglashiladiki, Tyanshan tog'lari etaklari va Chirchiq daryosi vodiysida joylashgan bu azim shahar bo'ylab o'tadigan Bo'zsuv, Salor, Anhor, Qorasuv, Oqqo'rg'on, Bo'rijar, Oqtepa, Qoraqamish kabi ko'plab kanallar shaharning mikroiklimi kontinentalligini ta'minlash barobarida, shoir uchun ilhom manbai ham bo'lgan. Ona tabiatga yaqinlik, undan o'xshatish va qiyoslar olib inson obrazini ochishda shoirga juda qo'l kelgan. G'.G'ulom bir o'rinda qish mavsumida ham shahar osmonida firuzarang tiniqlik va shaffoflikni ko'rib mislsiz hayrat tuyadi. *"Ko'm-ko'k tiniq osmon Dekabr oyida ham, Har nafasi bir jahon Toshkent munchalar ko'rkam!"* [14. 285].

Demak, go'zallikni qadrlash, yurt jamolidan ko'rkamlik axtarish shoir tabiatiga xos muhim fazilatlar bo'lib, ularning shakllanishi va kamol topishida u tug'ilib o'sgan azim yurtning shu mo'jaz go'shasi, tarixi, tabiati va bag'rikeng, fidoyi odamlariga bo'lgan mehru ixlos muhim rol o'ynagan.

G'.G'ulomning ota-bobolari nasl-nasabi toza, adabiyot va san'atga ixlosmand zotlar edi. Bu hol: *"So'zi ishiga o'xshash, qalbi fe'liga monand"* [14. 248] bo'lajak shoir iste'dodi ro'yobga chiqishida rag'batlantiruvchi ma'naviy-ruhiy kuch vazifasini o'tagan.

G'.G'ulomda adabiyot va san'atga bo'lgan mehr juda erta uyg'ongan. Uning otasi "Mirza" va "G'olib" taxalluslari bilan, amakisi Mirza Abdulla esa "Mirza" taxallusi bilan she'rlar bitishgan. Amakisining "Bayozi Mirza" kitobi (1913) "G'ulomiya" bosmaxonasida chop etilgan. Bo'lajak shoir xonadonida Muqimiy, Toshxo'ja Asiriy, Furqat, Muhyi, Xislat, Shomurod kotib singari o'z zamonasining shoiru ziyolilari bot-bot mehmon bo'lishgan [14. 13]. Shoirning onasi Toshbibi Yusuf qizi xalq og'zaki ijodi termalari vaznida uncha-muncha she'rlar aytib yuruvchi havaskor ijodkorlardan biri bo'lgan. Shoirning xotirlashicha, otasi o'limiga bag'ishlab Toshbibi aya to'qigan marsiya anchagina ta'sirchan chiqqan. Shu ma'noda onasining ham durustgina ta'bi nazmi bo'lganligini taxmin qilish mumkin. G'.G'ulom 1912 yilda, ya'ni 9 yoshida Navoiy, Hofiz, Sa'diylarni bemalol o'qishi, chiroyli husnixat sohibi bo'lishi birinchidan, uning tezfahmligini, ikkinchidan savodli va xatli bo'lishida ota-onasining kuchli ta'sirini ham ko'rsatadi.

G'.G'ulomning dehqonu bog'bon, chorvadoru hunarmand,

ishchiyu ziyolilarni behad sevib ardoqlashida ham qaysidir ma'noda o'ziga xos genetik belgilar mavjud. Shoir insoniy tabiatiga xos: oddiylik, samimiyat, hazilkashlik, hozirjavoblik, bag'rikenglik, bolajonilik, mehmondo'stlik kabi o'nlab go'zal fazilatlar shahriston hunarmandlari qalbiga ham birday yaqin edi. Darhaqiqat, G'.G'ulom do'st-birodarlari orasida shoir, adib, dramaturg va tarjimonlardan tashqari, qalbiga yaqin bo'lgan talay boshqa soha vakillari ham majud edi. Jumladan: Mahmudxon Fayzullaxonov (aptekachi), Jo'ra G'oyibov va Zuhurjon (polvon), Iskandar G'ulomov (grafik rassom), Usta Mo'min (rassom), Abdulla Hayitov (sangtarosh), Ahmad Shorahmedov (jurnalist), Yunus Rajabiy (bastakor), Jo'raxon Sultonov va Ortiqxo'ja Imomxo'jaev (hofiz), Abror Hidoyatov va Yetim Bobojonov (aktyor), To'lagan (nosfurush), Ahmadjon va Inoyat (zargar), Yo'ldosh (aravakash), To'lagan (kavishdo'z), Mustafo (shofyor), Ergash (bog'bon) va hokazo.

Ko'rinadiki, G'.G'ulom uchun odamning hunarmand, to'quvchi, temirchi, ko'nchi, kosib, kulol, dehqon, bog'bon, cho'pon singari kasbi-kori, ijtimoiy holati kabi tashqi belgilar emas, balki oddiy, sodda, samimiy, dilkash, bag'rikeng inson ekani muhim sanalgan. Yuqorida ta'kidlanganiday, shoir kamol topishida oilaviy-genetik, milliy-estetik, ma'rifiy-madaniy va ijtimoiy omillar muhim o'rin tutadi.

G'.G'ulom qo'liga qalam olarkan, hamisha o'z yurtining qadim tarixi, ardoqli eli ma'naviy-ruhiy qudrati, fazlu kamoli va go'zal jamoli haqida olam ahliga xushxabar yetkazishni tilagan. Shoir buni yaxshi anglagani uchun istiqbolga umid nazari bilan boqib: *"Men shoir kishiman. Qalbim qay anordek istiqbol umidlari bilan tiqin. Umid qilaman, ishonaman, 2060 yilda ham, 2517 yilda ham mening she'rlarimni avlodlarim o'qiydi. Garchand mening yozganlarim kelajak avlod nazarida ifoda texnikasi, mazmun soddaligi bilan dag'al ko'rinib tursa ham o'qiydi"* [16. 274] , deb yozgan edi. G'.G'ulom 1960-yil kuzida aytgan bu fikrda nainki yuz yil, balki besh yarim asrdan ortiqroq davr nazarda tutilgan. Ta'kidlanayotganiday, bu shoirona umidgina emas, balki qat'iy ishonch ham edi. Qiyoslash noo'rin bo'lsa ham, ijod psixologiyasi bilan bog'liq bo'lgani uchun Navoiy shaxsiyatiga daxldor bir muhim holatni eslash lozimdir. Jumladan, hazrat Navoiy yigirma uch yoshlik paytida ustozi Sayyid Hasan Ardasheriga yozgan maktubida o'zining buyuk ishlarga qodir, "Xamsa" yozishga haqli ekanini bildirib, qat'iy ishonch va jur'at bilan: "Falak ko'rmadi men kibi nodire", degan satrlarni bitgan edi. Darhaqiqat, ulug' so'z san'atkorlarining o'ziga bo'lgan ishonchi

hamisha atrofida gilarni hayratga solib kelgan.

G'G'ulom ham zinhor o'ziga katta baho berayotgani yo'q. Aksincha, shoir bizga o'z qalbini ochmoqda. U istiqbol adabiyoti ifoda uslubi va mazmun mukammalligi jihatidan tobora sayqallashib borishiga nekbin ishonch bilan qaragan. Shunday ekan, o'z-o'zini olis kelajak o'quvchisining tiyran nigohi, jahoniy miqyoslarga yuksalishi aniq tasavvur etilgan adabiyoti tosh-tarozusi bilan tanqidiy baholay olgan. Ayni paytda, bizga *“anordek istiqbol umidlari bilan tiqin”* qalbini anglatmoqchi bo'lgan. Binobarin, Uvaysiy aytganiday, anor donalari yuzini to'sgan nafis pardani ochib, ular holidan xabar olish – G'G'ulom qalb biografiyasini kashf etmoqdir.

G'G'ulomning bolaligi birinchi jahon urushi va 1916 yil dolg'ali voqealari davrida, qo'l uchi bilan kun ko'radigan oilada o'tdi. Otasining ayni qirchillama qirq to'rt, onasining esa o'ttiz to'qqiz yoshida tutday to'kilay deb turgan hovlida vafot etgani, besh yetim iqtisodiy ahvolidan darak beradi. Adabiyotshunos olim A.Rasulov *“Tolereantlik va ruhiy poklanish”* nomli maqolasida: *“G'afur G'ulom she'riyatida: “Voy, bechora jonim!” degan nido hamisha jaranglab turadi... G'G'ulom she'riyatida mantiq uzra mantiq yetakchilik qiladi. Lirik qahramon yetim o'sganini, bir mehribon qo'lga, nondek aziz so'zga intiq yashaganini eslaydi. Mana, uning o'zi urushda yetim qolgan bola tepasida mijja qoqmay tunni tongga ulaydi, hayolida turli voqealar jonlanadi. “Sen yetim emassan” she'rining xotimasini hayot qo'shig'i, istiqbolga havas deyish mumkin”* [7. 158]., - deb yozadi. Darhaqiqat, *“yozish – azoblarni qayta tuyish, qalbni qayta qiynash, dardni yangilash”*dir. Binobarin, shoir ma'naviy-ruhiy tasavvurlari uning fikrini to'ldirib borgan. Ijodiy xayolining faolligi o'tmish xotiralarini tiklash va zamonasi bilan qiyoslash imkonini bergan.

G'afur G'ulom oila a'zolari (xotini, singlisi, farzandlari) ga atab yozilgan maktublari ham uning ijodini o'rganishda alohida ahamiyatga egadir. Shoir 1950 yil 5 avgustda Kislovodskdagi *“O'zbekiston”* sanatoriyasidan rafiqasi nomiga bitilgan maktubida: *“Toshkent professorlari hamisha vahima qilib meni qo'rqitgan kasallarim, bu yerdagi doktorlarning so'zicha hech gap emas ekan”* [19. 157] , degan satrlar bitilgan. Bizningcha, o'sha paytda shoirning salomatligi chindan-da birmuncha o'nglangan. Yoki odatdagidek, Toshkentda qolgan farzandlarini (hamrohi o'g'li Mirzo Ulug' edi – T.M.) juda-juda sog'ingan G'G'ulom ayolini tinchlantirib, tezda qaytishni mo'ljallagan. Shunisi ayonki, Toshkent professorlari G'G'ulomda bir necha jiddiy kasallik belgilarini aniqlashgan va davolanishni maslahat berishgan. Chamasi Kislovodskdan qaytgach,

G'.G'ulom o'zini xastahol sezgan va jiddiy davolangan.

G'.G'ulom 1965 yilning 8-17 sentabr kunlarida Toshkentda bo'lib o'tgan kengash-seminarda so'zlagan nutqida yosh yozuvchilarga qarata shunday deydi: *"Shoirlik xalqning umumiy ishiga aralashish bilan bo'ladi, shoirlik xalq bilan bo'ladi."* [19. 70. Bu fikr qirq yildan ortiq davrning ijodiy tajribasidan kelib chiqib aytilgan. Chunki, G'.G'ulomning hayot va ijod yo'li sho'rolar davrining barcha hodisalari, xato va nuqsonlari ichida kechdi. Madrasa tahsilidan so'ng, atigi 8 oylik muallimlar kursida o'qigan shoir hayot universitetlarida chiniqdi va toblandi.

G'.G'ulom mansub bo'lgan avlod shoirlik a'molini ijtimoiy jarayonlarning qaynoq markazida turish deb tushungan. Jumladan, shoirning 1950 yil 5 noyabrida yozilgan *"Tinchlik nashidasi"* she'rida:

*Har tongning lirikasi, har nafasning o'z fayzi,
Har kunning qayd etarlik mazmuni, tarixi bor.
Bu kunning lirikasi, fayzi, mazmun, tarixi
Yer yuzida tinchlikning qudrati-la barqaror* [14. 221],

degan misralarni o'qiymiz. Zohiran qaralsa, bu yillarda G'.G'ulom bir jihatdan, kurashchan proletar butun dunyo mehnatkashlariga ozodlik olib keladi, degan soxta va'dalarga ergashganday tuyuladi. Ammo, ikkinchi bir jihat ham borki, shoir insoniyat tarixi – bu intilish va kurashlar tarixi, degan g'oyat asosli tezisni ilgari surgan. Uchinchidan, G'.G'ulom jahondagi har bir xalq erkin va adolatli jamiyatda yashashga haqli. Ular o'z vatanida, tinch va osuda umrguzaronlik qilish, halol mehnati samaralaridan bahramand bo'lishni istaydilar, degan fikrni ham ilgari surgan.

1966 yil 26 aprel kuni soat 5 dan 22 minut o'tganda Toshkentda yuz bergan 8 ballik kuchli zilzila natijasida shahar jiddiy shikastlandi. Shahar aholisi dahshatli fojialarni boshidan kechirdi. A.Qahhorning *"Toshkent jamoli"*, G'.G'ulomning *"Vatandoshlarimga tasalli"*, M.Shayxzodaning *"Javobgarlik"* singari publitsistik maqolalari xalq dardiga sherik bo'lish, mashaqqatli kunlarda uning ko'nglini ko'tarish va ruhiy madadkor bo'lish ruhi bilan sug'orilgan edi.

G'.G'ulomning *"Vatandoshlarimga tasalli"* maqolasida Yer yadrosidagi beqarorlik sabablari fizik, geologik va seysmologik qonuniyatlar asosida ilmiy asoslanadi. XX asrning 79-yilida Vezuvey yonar tog'i harakatga kelishi oqibatida qadimiy Pompeya (Neapol yaqinida) shahri ahli boshiga yog'ilgan dahshatli fojialar, 1023 yili Tokio, 1556 yili Xitoy, 1868 yili Toshkent, 1883 yili Yava va Sumatra orollari o'rtasida vujudga kelgan Kraktau vulqoni, 1902 yili Andijon,

1927 yili Namangan, 1948 yili Ashxabodda yuz bergan shiddatli zilzila oqibatlarini haqida keltirilgan aniq ma'lumotlar ham buni tasdiqlaydi.

Biz maqolada shunday satrlarni o'qiymiz: *"Ikki oydan buyon Toshkentda yer qimirlab turibdi. Shunisiga shukurki, borgan sari kuchi ketib, dahshati pasayib, yaxshi kunlar yaqinlashayotganidan dalolatlar berib turibdi. Shoyad..."* [16. 415]. Anglashiladiki, publitsist silkinishning dahshati borgan sari susayib, yaxshi kunlar yaqinlashayotgani bilan ikki oydan beri tinchi buzilgan shahar aholisiga tasalli berish, vayronalik va talofatlar endi bo'lmasligiga ishontirishga intilgan. Muhimi, ayni lahzalarda uning qalbida: *"shunisiga shukurki"* tarzidagi shukronalik va *"shoyad"* tarzidagi ilohiy mo'jizaga umidvorlik tuyg'usi ham yaqqol ko'zga tashlanadi.

Akademik N.Karimov haqli ta'kidlaganidek, *"G'.G'ulom maqolasini "Vatandoshlarimga tasalli" deb nomlagan bo'lsa ham, aslida uning o'zi tasalliga muhtoj edi"* [3. 273]. Shu ma'noda, G'.G'ulom ushbu falokat vahimasidan qattiq tashvishga tushib norasida oila a'zolari uchun panoh izlashini ham to'g'ri tushunish lozim.

Darhaqiqat, uzluksiz davom etayotgan va hatto qachon to'xtashi ham noma'lum bo'lgan silkinish G'.G'ulomning botinida ulkan zilzila qo'zg'agan, asab torlarini o'ynatib yuborgan edi. N.Karimov ta'biri bilan aytganda: *"Zilzila uning ko'ziga farzand va nevaralarini tiriklayin yutib yuborajak ajdaho bo'lib ko'ringan edi"* [3. 273]. Demak, shoirning o'z oilasini olib, ukrain yozuvchilarining Odessadagi Ijod uyiga borishi bejiz emas. O'sha kezlarda G'.G'ulom qalbida cheksiz hadik hukmron bo'lgan. Odessa – Qora dengiz shimoliy-g'arbiy sohilida joylashgan shahar bo'lib, Ukrainaning yirik sanoat, madaniyat, ilm-fan markazidir. Qadimiy "Xajibey" turk qal'asi o'rnida qad rostlagan bu shahar atrofi va chekkalarida Arkadiya, Luzanovka singari kurort markazlari joylashgan. G'.G'ulom ukrain xalqini ijtimoiy, diniy-milliy zulmga qarshi ozodlik kurashiga boshlagan, o'z yurtini Polsha hukmronligidan ozod qilishda muhim rol o'ynagan mustaqillik kurashchisi – Bogdan Xmelniskiy (1595-1657) ga bag'ishlab yozgan bir she'rida: *"Uzoqlarni ko'rgan otaxon o'g'il"*, deya ko'ngil ardog'ini ifoda etgandi. Shoir zohiran mutlaqo bog'lanmaydiganday tuyulgan XVI-XVII asr tarixi bilan zamonani genetik kod negizida o'zaro tutashtirgan:

*Ota-bobolarning yetuk idroki,
Farzandlik umriga ming yillik rahbar* [15. 357].
deb yozgan edi.

G'.G'ulom 1966 yilning 26 iyun kuni Qozon shahrida so'zlagan nutqida qardosh do'stlarga dastavval zilziladan jaf chekayotgan Toshkent ahlining salomini yetkazgan. Tabiiy ofat oqibatlarini bartaraf etishda ishtirok etayotgan Qozon ahliga qizg'in tashakkurlarini izhor etgan. Bu bir el va uning ziyolilari nomidan ikkinchi bir xalqqa ko'rsatilgan ehtirom edi. G'.G'ulom tatar xalqiga bo'lgan ehtiromini shu voqea bilangina bog'lamaydi. U o'z odatiga ko'ra muammoning tarixiy ildizlariga murojaat qiladi.

Shoir o'zini xasta sezgani uchun uning Qozon safari uzoq davom etmagan. U yubiley tantanalaridan so'ngyana Odessaga qaytib kelgan. Bir jihati, farzandlari va nevaralarining ayrimlari Toshkent shahrida ekani, eng asosiysi esa, sog'ligi jiddiy yomonlashayotganini ichki bir tuyg'u bilan sezgani bois, Muharram ayaga sezdirmay Toshkentga oshiqqan.

Aslida, G'.G'ulom jisman qandaydir surunkali kasalliklardan ozor chekib kelgan. Bu fikrni shoir turli yillarda yozgan xatlar va ayrim nutqlar – e'tirfu iqrorlar asosida tasdiqlash mumkin. Jumladan, G'.G'ulom 1940 yil 1 iyulida turmush o'rtog'i Muharram G'ulomova nomiga Tbilisidan jo'natgan maktubida: “– *Kurort davri 5 iyuldan boshlanadi. Eng avvalo, “bor-ey”, deb kurortdan ham kechib qaytmoqchi bo'lgan edim. O'rtoqlar maslahat bermadilar: “– Sog'ayishing kerak, bir oygina sog'inishdan o'lib qolmassan. Oilang och qolmas”- dedilar. Men ham ko'ndim... Siz istaganday, bolalarimning tolei talab qilganday o'ng'olib qaytaman*” [17. 136], deb yozadi. Ushbu xatdagi xabarning ikkita muhim nuqtasiga e'tibor qaratish lozim. Bu birinchidan, G'.G'ulomning qaerda bo'lmasin, tezda o'z oilasi, farzandlariyu nevaralarini sog'inib, jonajon uyiga qaytish istagi bilan yonishidir. Ikkinchi jihat shundaki, G'.G'ulom 1940 yildayoq bemor bo'lgan va astoydil davolanishga yetarlicha qunt qilmagan. Har ikkala jihat nafaqat turmush o'rtog'i, balki yaqin o'rtoqlari uchun ham sir bo'lmagan. Shuning uchun ular shoirni davolanishga ko'ndirishgan.

G'.G'ulom shoir yuragi urushdan to'xtagan 1966 yil 10 iyulgacha o'tgan 75 kunlik fursatda uzluksiz zilzilalar shoirning qalbida davom etgan. Shubhasiz, uning eng kuchli qasirg'alari va vayronalari ham o'sha nuqtadon, donishmand inson fikri hamda ruhini uyg'unlashtira olgan muhtasham qal'ada edi. Shoir bir o'rinda chinakam ijod haqida so'zlarkan, aql va yurak yagona aktga evrilib, hissiy va fikriy idrok uyg'unlashuvi lozim ekani xususida quyidagi misralarni bitgan edi: “*Kattakon qudratni Chamalash uchun Kattakon idrokning Markazi kerak*”. [16. 410].

Ko'rinadiki, G'.G'ulom chindan ham mislsiz ulkan ma'naviy-ruhiy va ijodiy kuch-qudrat sohibi edi. Shoir: *"She'ryozmoqqa farang G'afur G'ulom nomim mening"*, deya e'tirof etganidek, undan bizga dillardan o'chmas ulug' nomi va bebaho ijod namunalari meros bo'lib qoldi. Buni anglamoq uchun fikr va tafakkurni yagona nuqtada uyg'unlashtira olishdan tashqari, behad miqyosli botiniy nigoh ham kerak.

Xulosa

G'.G'ulom qalamiga mansub asarlarni tarixiy-genetik, madaniy-tarixiy, psixologik, sotsiologik, biografik metodlar asosida tadqiq etish ularni san'at hodisasi sifatida o'rganish imkonini beradi. G'.G'ulomning analitik-sintetik xususiyat kasb etgan ijodiy va tiklovchi xayol parvozlarini tasavvurlar olamini yanada kengaytirgan. Shaxsiy tajribalari, qalb haroratini ijtimoiy-tarixiy taraqqiyot tendensiyalari bilan bog'lashi, jafokash va samimiy inson sifatida hodisalar mohiyatini teran poetik anglashiga ko'maklashgan.

G'.G'ulom yaratgan badiiy obrazlar uning odam va olam bilan aloqasi ta'sirida paydo bo'lgan fikr-kechinmalarini ifoda etadi. Ularda G'.G'ulom ma'rifatiga xos belgilar: shoirni qiynagan dardlar, o'y-hislar aks etgan.

Umuman, poetik matn, ijodkor shaxs va davr uchligini o'zaro uyg'unlikda o'rganish G'.G'ulom ijodiy merosini psixobiografik tadqiq etishga zamin yaratadi. Bu esa G'.G'ulom ijodi va qismatidan ibratli xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Adabiyotlar

- Борев Ю. (1981) Искусство интерпретации и оценки. – М.
- Karimov B. (2011) Adabiyotshunoslik metodologiyasi. – Filolog magistrlar uchun o'quv qo'llanma. – Toshkent: Muharrir.
- Karimov N. (2010) Maqsud Shayxzoda. – Toshkent, Sharq NMAK Bosh tahririyati.
- Matyokubova, T., & Yakubov, I. (2020) Laboratory works of Gafur Gulam: poetic image and imagery. Journal of critical reviews. No. 7, pp. 28-37.
- Matyakubova T.R. (2015) Poetic character and its specific features // Theoretical & Applied Science. – Marseille. pp. 40-43
- Nazarov B.A. (2004) G'afur G'ulom olami. – T.: Fan.
- Rasulov A. (2011) Tolereantlik va ruhiy poklanish. // "Sharq yulduzi". 3-son. – B. 158.
- Yakubov I. (2018) Mustaqillik davri romanlari poetikasi. – filol. fan. dokt. diss. –Toshkent.
- Yakubova S.I. (2022) The image of poetic images related to landscape in modern poetry // O'zbekiston:til va madaniyat. – Tashkent. №

3. – P. 42-54.

Yakubova S.I. (2023) Symbols in Jadid poetry: semiotic and hermeneutic interpretation // O'zbekiston:til va madaniyat. – T. No. 3. – P. 79-90.

Yakubov Islamjon. (2017) Transformation of aesthetic views and modern uzbek novel. Theoretical & Applied Science. 2017. No.12. 120-125.

G'afur G'ulom. (1983) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.1. –T.: Fan.

G'afur G'ulom. (1984) Mukammal asarlar to'plami. 2 tomlik. T.2. – T.: Fan.

G'afur G'ulom. (1984) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.3. –T.: Fan.

G'afur G'ulom. (1987) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.7. –T.: Fan.

G'afur G'ulom. (1989) Mukammal asarlar to'plami.12 tomlik. T.11. –T.: Fan.

G'afur G'ulom. (1990) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.12. – T.: Fan.

A poet who harmonised thought and feeling in a single

Tozagul Matyakubova¹

Absrtact

This article examines the work of the academic Gafur Gulom in relation to his personal life. The article argues that in addition to the important role of family, social environment and epoch in the formation of creative personality, it is necessary to look for the biography of the poet and prose writer in his spiritual biography in his works. The article analyses the poet's works in close connection with his life, biography, and the socio-political, cultural, and educational conditions of his era, and draws certain conclusions. The commentary on the evidence of Gafur Gulom's life's work has made it possible to supplement the biographical information and to shed light on new aspects of his creative poetics.

Keywords. *Creativity, thought, emotion, artistic skill, originality, biographical method, image, personal life, spiritual experience.*

References

Borev Y. (191) The Art of Interpretation and Evaluation. – M. Karimov

B. (2011) Adabiyotshunoslik metodologiyasi. – Filolog

¹ *Matyakubova, Tozagul* - TashSUULL named after Alisher Navoi associate professor of department of Uzbek language and literature, Candidate of philological sciences. E-mail: tozagul_matyakubova@mail.ru

ORCID ID: 0000-0002-3063-9871

For citation: Matyakubova, T. 2025. "A poet who harmonised thought and feeling in a single". *Uzbekistan: Language and Culture*. 2(2): 230-240.

- magistrlar uchun o'quv qo'llanma. – Toshkent: Muharrir.
- Karimov N. (2010) Maqsud Shayxzoda. – Toshkent, Sharq NMAK Bosh tahririyati.
- Matyokubova, T., & Yakubov, I. (2020) Laboratory works of Gafur Gulam: poetic image and imagery. Journal of critical reviews. No. 7, pp. 28-37.
- Matyakubova T.R. (2015) Poetic character and its specific features // Theoretical & Applied Science. – Marseille. pp. 40-43
- Nazarov B.A. (2004) G'afur G'ulom olami. – T.: Fan.
- Rasulov A. (2011) Tolereantlik va ruhiy poklanish. // "Sharq yulduzi". 3-son. – B. 158.
- Yakubov I. (2018) Mustaqillik davri romanlari poetikasi. – filol. fan. dokt. diss. –Toshkent.
- Yakubova S.I. (2022) The image of poetic images related to landscape in modern poetry // O'zbekiston:til va madaniyat. – Tashkent. № 3. – P. 42-54.
- Yakubova S.I. (2023) Symbols in Jadid poetry: semiotic and hermeneutic interpretation // O'zbekiston:til va madaniyat. – T. No. 3. – P. 79-90.
- Yakubov Islamjon. (2017) Transformation of aesthetic views and modern uzbek novel. Theoretical & Applied Science. 2017. No.12. 120-125.
- G'afur G'ulom. (1983) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.1. –T.: Fan.
- G'afur G'ulom. (1984) Mukammal asarlar to'plami. 2 tomlik. T.2. – T.: Fan.
- G'afur G'ulom. (1984) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.3. –T.: Fan.
- G'afur G'ulom. (1987) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.7. –T.: Fan.
- G'afur G'ulom. (1989) Mukammal asarlar to'plami.12 tomlik. T.11. –T.: Fan.
- G'afur G'ulom. (1990) Mukammal asarlar to'plami. 12 tomlik. T.12. – T.: Fan.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anjion, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki mualliftomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of University of Chicago Readings in Western Civilization, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago>.

edu/founders

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot
va axborot agentligi tomonidan № 0936 raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.
Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga
kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com